

การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา*

SOCIAL WELFARE PROVISION AND ELDERLY DEVELOPMENT AFFECTING THE QUALITY OF LIFE OF ELDERLY IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

กมลพร สุดขำ¹, กานดา ผรณเกียรติ² และ เบนยาศิริ งามสอาด³

Kamomporn Sudkham¹, Kanda Pharonkie² and Benyasiri Ngamsaad³

¹⁻³มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: anantaschool@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 1 ตุลาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 3 ตุลาคม 2568

Received 28 September 2025; Revised 1 October 2025; Accepted 3 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา 2) วิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ใช้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งหมด 529,645 คน นำมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ ได้ จำนวน 400 คน สัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์นำข้อมูลคุณภาพมา

Citation:

* กมลพร สุดขำ, กานดา ผรณเกียรติ และ เบนยาศิริ งามสอาด. (2568). การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 671-684.

Kamomporn Sudkham, Kanda Pharonkie and Benyasiri Ngamsaad. (2025). Social Welfare Provision And Elderly Development Affecting The Quality Of Life Of Elderly In Nakhon Ratchasima Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 671-684.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

วิเคราะห์เนื้อหาสถิติที่ใช้ ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา การจัดสวัสดิการสังคมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการวิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคม และการพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทางการศึกษาของจังหวัดอย่างสะดวกผ่านระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน มีรูปแบบการดำเนินงานที่ทันสมัย รวดเร็ว สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดสวัสดิการสังคม, การพัฒนาผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the quality of life level of the elderly in Nakhon Ratchasima Province; 2) analyze the provision of social welfare and the development of the elderly that affect the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province; and 3) study the approaches to improving the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province. This study employed a mixed-methods research design. The population consisted of individuals aged 60 years and over who were registered residents in Nakhon Ratchasima Province, totaling 529,645 people. The sample size was calculated using Yamane's formula, resulting in 400 participants. Additionally, interviews were conducted with 20 local/community leaders. The research instruments included questionnaires and interview forms. Qualitative data were analyzed by content analysis. Statistical methods used included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) the quality of life level of the elderly in Nakhon Ratchasima Province and the overall provision of social welfare

were at the highest level; 2) the analysis of social welfare provision and elderly development found that the aspect of promotion and development of the elderly had a statistically significant positive relationship with the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province at the .05 significance level; and 3) to study the approaches to improving the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province, it is recommended that the elderly in the area be promoted to conveniently access various educational information of the province through the database systems of each agency. The operational formats should be modern, fast, and aligned with the current changing environment.

Keywords: Social Welfare Provision, Elderly Development, Quality of Life

บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการลดลงของอัตราการเกิดและการเพิ่มขึ้นของอายุขัย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนโยบายและกฎหมายทั้งในระดับสากลและประเทศไทย เช่น เกณฑ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2007) รวมถึงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2534 และ 2550 ที่เน้นการดูแลและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีศักดิ์ศรี

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีผู้สูงอายुरาวร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2022) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากอัตราส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่วัยแรงงานลดลง สภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ต้องพึ่งพิงบริการและสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สวัสดิการที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และการมีรายได้ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557)

กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ประสบกับความท้าทายด้านสวัสดิการสังคมที่ยังขาดความครอบคลุมและเหมาะสมกับความต้องการจริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ เช่น การดูแลสุขภาพ การสร้างความมั่นคงทางการเงิน และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม (มาลี ปุยเสาชง,

2555; รัชนีชีวาท์ ต้นตึกุลวรา และคณะ, 2561) โดยหน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการและส่งเสริมคุณภาพชีวิต แต่ยังต้องการแนวทางที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการอย่างมีประสิทธิภาพ

จากสถานการณ์และปัญหาที่กล่าวมา การวิจัยเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการจริง และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมสูงวัยที่เพิ่มขึ้น ผลการศึกษาจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขยายผลสู่การพัฒนาที่ครอบคลุมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งหมด 529,645 คน เป็นเพศชาย จำนวน 236,488 คน และเพศหญิง จำนวน 293,157 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน (Taro Yamane, 1973) โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง 2 ชั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน (proportional stratified sampling) ทำการเลือกตัวอย่างจากแต่ละชั้นในสัดส่วนที่แตกต่างกันซึ่งจะทำให้ได้ตัวอย่างที่เพียงพอในการสำรวจ

ขั้นที่ 2 เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างที่ประชากรมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นตัวอย่าง โดยวิธีการจับสลาก (lottery sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน 6 คน ผู้สูงอายุ 14 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการและ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาผู้สูงอายุ และ 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างมีระบบ โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการวางแผนของแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอร่างแบบสอบถามแก่อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษารวม

3) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (item-objective congruence index) โดยได้ผลค่าเฉลี่ยความสอดคล้องเท่ากับ 0.911

4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน และนำกลับมาทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของคอนบราค (Cronbach, 1990) โดยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (reliability coefficients) ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์จนครบทั้งหมด 400 ชุดด้วยตนเอง รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และพบว่า แบบสอบถามที่ได้กลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสมบูรณ์ และครบถ้วน

3) นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ในโปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อขอความยินยอมหรืออนุญาตให้สัมภาษณ์ และนัดหมายวันเวลา สถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อและเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2) ในขณะที่สัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อความสำคัญ และขออนุญาตบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ภายหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละรายเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์นำมาถอดเทปรวบรวมประเด็นคำตอบต่าง ๆ และวิเคราะห์เนื้อหา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและเครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสถิติที่ใช้ มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบ จำนวน 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) และ สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis : MRA) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) และนำข้อมูลมาแจกแจงตามประเด็นต่าง ๆ

5.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 20 คน จำแนกเป็น ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน 6 คน ผู้สูงอายุ 14 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์ การจดบันทึก การจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำมาเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้แบ่งคุณภาพออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้ผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ร่างกาย	4.32	0.54	มากที่สุด	2
2. จิตใจ	4.13	0.56	มาก	3
3. ความสัมพันธ์ทางสังคม	4.12	0.52	มาก	4
4. สิ่งแวดล้อม	4.42	0.45	มากที่สุด	1
รวม	4.25	0.43	มากที่สุด	

จากผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ตามตารางที่ 1 ข้างต้น พบว่าโดยภาพรวมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.45) ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต และด้านร่างกาย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.54) แสดงถึงสุขภาพที่ดีและความสามารถในการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่วนด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านจิตใจ ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.56) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.52) ซึ่งแม้จะมีค่าเฉลี่ยน้อย

ที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตและยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนในระดับที่ดี โดยสรุป ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมามีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคมยังเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในระยะยาว

2. ผลวิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาสวัสดิการทางสังคมออกเป็นด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านนันทนาการ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านความมั่นคงทางรายได้ และด้านการบริการทางสังคมทั่วไป โดยได้ผลการศึกษาตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดสวัสดิการสังคมในภาพรวม

การจัดสวัสดิการสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
ด้านสุขภาพอนามัย	4.49	0.32	มากที่สุด	3
ด้านการศึกษา	4.56	0.43	มากที่สุด	1
ด้านนันทนาการ	4.48	0.41	มากที่สุด	5
ด้านที่อยู่อาศัย	4.09	0.53	มาก	7
ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.14	0.55	มาก	6
ด้านความมั่นคงทางรายได้	4.44	0.44	มากที่สุด	4
ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป	4.53	0.43	มากที่สุด	2
รวม	4.39	0.36	มากที่สุด	

จากการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณาจากการได้รับสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ พบว่า โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.53) สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงและการได้รับบริการสวัสดิการ

ที่เพียงพอและครอบคลุมในหลากหลายมิติ โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีถึง 5 ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 4.56, S.D. = 0.43) ซึ่งอาจสะท้อนถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาทักษะในวัยสูงอายุ รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป (ค่าเฉลี่ย = 4.53) ด้านสุขภาพอนามัย (ค่าเฉลี่ย = 4.49) และด้านนันทนาการ (ค่าเฉลี่ย = 4.48) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ขณะเดียวกัน ด้านความมั่นคงทางรายได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.44) อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แสดงถึงการมีแหล่งรายได้หรือการสนับสนุนทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ค่าเฉลี่ย = 4.14) และด้านที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย = 4.09) แม้อยู่ในระดับมาก แต่ถือเป็นมิติที่ควรให้ความสำคัญเพิ่มเติม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกด้านอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

จากผลการศึกษาในข้างต้นชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษาและบริการสังคม แต่ยังมีบางประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความมั่นคงและปลอดภัยอย่างแท้จริงในช่วงวัยสูงอายุ

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์

1) ด้านสุขภาพอนามัย การแพทย์และสาธารณสุขช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการบริการมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านการเข้าถึงการรักษาตามสถานพยาบาล การจัดบริการตรวจสุขภาพการบริการด้านสุขภาพในระดับชุมชนที่รวดเร็ว เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในการบริการแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่

2) ด้านการศึกษา มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทางการศึกษาของจังหวัดอย่างสะดวกผ่านระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์ดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนอย่างทั่วถึง ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สืบสานกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การสืบทอดด้านที่อยู่อาศัย ต่อ ๆ กัน

3) ด้านที่อยู่อาศัย มีการดำเนินงานที่รวดเร็วในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการได้รับความเดือดร้อนของประชาชน การประสานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือด้านพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีความรวดเร็ว เป็นรูปธรรม การประสานงานพัฒนาโครงสร้างการใช้ประโยชน์ของที่ดินกลุ่มเกษตรกรรมมีความโปร่งใส ฯลฯ

4) ด้านการมีงานทำ การมีรายได้ ฝึกอาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุนั้นมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาศักยภาพอาชีพผ่านการประชาสัมพันธ์ในชุมชนอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง การให้ข่าวสารที่มีความต่อเนื่องจึงทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้เข้าถึงข้อมูลและร่วมกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่ตนสนใจและต้องการเรียนรู้ได้

5) ด้านนันทนาการ ในพื้นที่เกิดการตอบรับจากผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม เนื่องด้วยปัจจัยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทั่วถึง ชัดเจน มีรูปแบบการดำเนินงานที่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้นำปรับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี ไม่ว่าจะเป็นวิธีการปรุงอาหารที่ดีต่อสุขภาพ การเข้าร่วมการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา การได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีความรู้ ความเหมาะสมกับงาน ช่วยให้การร่วมกิจกรรมนันทนาการส่งเสริมต่อความสุขทางจิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุอย่างยิ่ง

6) ด้านกระบวนการยุติธรรม มีรูปแบบการดำเนินงานที่ทันสมัย รวดเร็ว สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้มีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โปร่งใส ส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขององค์กรได้ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป

7) ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป ทำให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทต่อการสร้างคุณค่าให้กับชุมชนและตนเอง เป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพและใช้ประโยชน์ทักษะที่ผู้สูงอายุมีอย่างเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทต่อการสร้างสังคมที่ดีแก่ผู้สูงอายุ ทำให้สมาชิกในสังคมมองเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

1. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริสุข ฉายแสง (2553) ที่ชี้ว่า ปัจจัยทางชีวสังคม เช่น การสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และระบบบริการสุขภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งนี้ คุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ และการได้รับการดูแลจากภาครัฐ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงและพึงพอใจในชีวิต

2. การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการศึกษา การบริการสังคมทั่วไป และสุขภาพอนามัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑิตา ศรีพล (2562) และ จิตรา หมั่นกิจ และคณะ (2566) ที่พบว่าการจัดสวัสดิการในระดับท้องถิ่น เช่น หน่วยบริการสุขภาพเคลื่อนที่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุ ส่งผลในเชิงบวกต่อความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งบ่งชี้ว่าแม้มีความพยายามในการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ แต่ยังขาดการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอในงานวิจัยของ พิมพงา เพ็ญนาเรนทร์ (2565) ที่เสนอให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดบริการโดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบ และพัฒนาปัจจัยสนับสนุนในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านที่พักอาศัย และรายได้

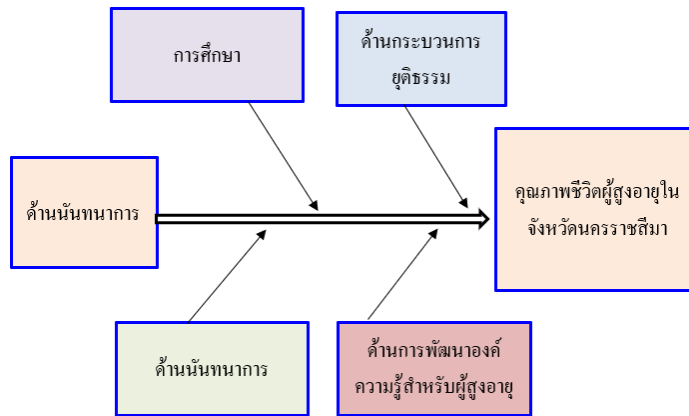
3. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ผลจากการวิเคราะห์เชิงลึกชี้ว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุควรมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมศักยภาพและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม เช่น การเปิดโอกาสให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เสนอในงานวิจัยของ ทรงรัตน์ หิรัญอุทก (2553) ที่เน้นการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์จาก SWOT analysis ร่วมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

นอกจากนี้ ควรส่งเสริมระบบเครือข่ายเกื้อหนุนและการบริการแบบบูรณาการ ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ ศิรินุช ฉายแสง (2553) ที่เสนอว่า การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และชุมชน เป็นตัวแปรสำคัญต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ในด้านองค์ความรู้ ผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ เช่น โครงการฝึกอาชีพ หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ พิมพงา เพ็ญนาเรนทร์ (2565) ที่ชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตควรควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนและชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา พบว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ครอบคลุมหลายมิติสำคัญ ได้แก่ ด้านการศึกษา มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษาของจังหวัดได้สะดวกผ่านฐานข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และการสืบสานอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ด้านนันทนาการมีการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม พร้อมการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงได้ง่าย ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ทั้งในด้านสุขภาพ อาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านกระบวนการยุติธรรมพบว่าการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่ทันสมัย โปร่งใส และเอื้อต่อการเข้าถึงสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน สะท้อนถึงการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ หน่วยงานต่าง ๆ ได้สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพ และส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัวต่อการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วัยสูงอายุ ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนที่ช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ ยังพบว่าในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ หน่วยงานและผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ การปรับตัว และการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มรายได้แล้ว ยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความสามารถในการปรับตัวอย่างเหมาะสมในบริบทของสังคมผู้สูงอายุ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ทั้งการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในหลายมิติ แนวทางการพัฒนาควรบูรณาการทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชน โดยให้ผู้สูงอายุมีบทบาทมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการสร้างความมั่นคงในชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นควรพัฒนาระบบบริการสุขภาพเชิงรุก ส่งเสริมการอบรมความรู้และกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย รวมถึงปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ พร้อมสนับสนุนความมั่นคงทางรายได้ผ่านกองทุนสวัสดิการชุมชน และส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน และ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลคุณภาพ เพิ่มการวิจัยกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม หรือพิการ วิเคราะห์ปัจจัยจิตสังคมและสุขภาพในแต่ละช่วงวัย พร้อมขยายพื้นที่ศึกษาครอบคลุมทั้งเขตเมืองและชนบทเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมในระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

- จิตรา หมั่นกิจ และ คณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(1), 123–140.
- มาลี ปุยเสาช. (2555). การสำรวจคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลบ้านไร่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดพิษณุโลก. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มณฑิตา ศรีพล. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา ชุมชนผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา. ใน ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รัชนีชีวาท์ ต้นตึกุลวรา และ คณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองจันทบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 20(1), 38.

- ศิรินุช ฉายแสง. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทรงรัตน์ หิรัญอุทก. (2553). กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิมพ์ภา เพ็งนาเรนทร์. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 10(1), 47–58.
- United Nations. (2007). World economic and social survey 2007: Development in an aging world. New York, NY: United Nations Publishing Section.